

✂ BUDAVÁRI ✂

2022. 03. ✂ III. ÉVF. 2. SZÁM

SÉTÁK

TÁJÉKOZTATÓ ÉS KULTURÁLIS
MAGAZIN

„LÉSZEN ÁGYÚ!”

GÁBOR ÁRON RÉZÁGYÚJA A FŐÖRSÉG ÚJ KIÁLLÍTÁSÁN

Személyre szabott
történelem

Nők
a forradalomban

Hatalmas zászló lobog
a megújuló Citadellán

NP
NEMZETI
HAUSZMANN
PROGRAM

BUDAVARI
PALOTASZEGED

KEDVES OLVASÓ!

TARTALOM

ESEMÉNYEK

- 4 „Lészen ágyú!”
Gábor Áron rézagyúja a Főőrségben
- 7 Tízezrek ünnepeltek a budai Várban
- 18 Segítség a nehéz időkben
- 19 Lélegzetnyi végtelen
- 22 Új otthonra talált a Hauszmann-sztori kiállítás

LÉLEKZET

- 8 Személyre szabott történelem
Beszélgetés dr. Kovács Vilmosmal,
a HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum vezetőjével
- 11 Nők a forradalomban
- 16 Ezeréves küldetés
Koronaőrök a történelem viharában
- 20 Kötelességünk tovább vinni ezt az örökséget
Tóth Gabi a budai Várról

ÚJJÁSZÜLETÉSEK

- 14 Hatalmas nemzeti zászló lobog a Citadellán

KARIKATÚRA

- 23 Hauszmann Alajos

AKTUÁLIS KÖZÉRDEKŰ INFORMÁCIÓK

- 24 Hírek a Budavári Palotanegyedből

BUDAVÁRI FINOMSÁGOK

- 26 Az Aranybástya titkai

KÖZELKÉPEK

- 27 Keresztrejtvény

Már hagyomány, hogy márciusi lapszámunkat és várbeli programjainkat az 1848–49-es forradalom és szabadságharc témájának szenteljük. Nagy öröm volt számunkra, hogy a megújuló budai Várat idén is rengetegen választották a megemlékezés és az ünneplés helyszínéül.

A forradalom dicsőséges pillanatait és emlékét azok is megidézhetik, akiknek az ünnepi hétvégén nem volt lehetőségük ellátogatni hozzánk. Őket is várjuk a Főőrség legújabb kiállításán, ahol szabadságharcosainknak állítunk emléket. A „Lészen ágyú!” – Gábor Áron és a székely hősiesség című vándorkiállítás június közepéig várja az érdeklődőket, akik az egyetlen megmaradt Gábor Áron-féle ágyú mellett megismerkedhetnek a katonaisztek fegyvereivel és egyenruháival, a hadi zászlókkal és a korabeli használati tárgyakkal is.

Március 15-e tiszteletére a Citadellán is készültünk egy nem mindennapi látványossággal. A megújuló erőd udvarán felvontuk Magyarország legnagyobb nemzeti lobogóját. A 36 méteres rúdra erősített 72 négyzetméteres zászló jól látható a pesti oldalról is. De ez csak egy lépés Budapest ikonikus látványosságának megújításában. A célunk az, hogy mindenki számára

nyitott, szerethető közparkot alakítsunk ki a Citadellán, ahol látható lesz egy, a magyarság szabadságküzdelmeit bemutató látványos, vonzó és inspiráló kiállítás is.

Nem mehetünk el szó nélkül a mindannyiunkat mélyen megérintő háborús konfliktus mellett sem. Menekültek milliói, köztük több tízezer kárpátaljai magyar kényszerült otthona elhagyására az elmúlt hetek során. Közülük sokan Magyarországon találtak menedéket, ahol a példátlan összefogásnak köszönhetően biztosított a teljes ellátásuk. Az adománygyűjtésbe a Várkapitányság munkatársai is bekapcsolódtak, biz-

tosak vagyunk abban, hogy a Magyar Máltai Szeretetszolgálat közreműködésével a lehető legjobb helyre kerülnek az összegyűjtött adományok, segítse az akár a hozzánk érkező menekülteket, akár azokat, akik a szülőföldjükön próbálják átvészelní ezt a nagyon nehéz időszakot.

Az összefogás, a szeretet ereje ezekben az órákban is reményt ad nekünk arra, hogy bízzunk a jövőben, nemzetünk összetartó erejében!

Fodor Gergely
kormánybiztos,
a Várkapitányság vezetője

BUDAVÁRI SÉTÁK, III. ÉVFOLYAM 2. SZÁM

Kiadja: Várkapitányság Integrált Területfejlesztési Központ Nonprofit Zrt. 1013 Budapest, Ybl Miklós tér 6., 1519 Budapest, Pf. 365
ISSN 2732-0855

Főszerkesztő: Kőrösi Gábor

Vezető szerkesztő: Németh Mónika Főmunkatárs: Csermely Gábor

A szerkesztőség munkatársai: Borbényi Györgyi, Gyarmati Krisztina, Igazság Arnold, Kúti Klaudia, Leitner Karina, Nagy Nándor, Sándor Zsolt, Serfőző Melinda

Fotók: Gyarmati Lili, Kárász Karolina, Alamy, Aranybástya étterem és kávézó, Fortepan, HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum, Magyar Nemzeti Múzeum Történeti Fényképtár, MTI, Országos Széchényi Könyvtár – Digitális Képtár, Shutterstock, Várkapitányság archívum, Wikimedia Commons

Fejlesztéseinket és programjainkat bárhol és bármikor figyelemmel kísérheti. Kövesse közösségi oldalainkat, tekintse meg *Budavári Történetek* című [online magazinműsorunkat](#) YouTube-csatornánkon, és [iratkozzon fel hírlevelünkre!](#)

hirlevel.nemzetihauszmannprogram.hu

„LÉSZEN ÁGYÚ!”

GÁBOR ÁRON RÉZÁGYÚJA A FŐÖRSÉGBEN

Elhivatott hazaszeretete és szaktudása az 1848–49-es forradalom és szabadságharc emblematikus alakjává emelte a háromszéki ágyúöntőt, Gábor Áront. „Alakjában ott van a székely találékonyság, a meg nem alkuvás, a tettekészség és a hősiesség. Emellett egy »emberi« hős, nem hérosz, hanem olyan személy, aki akár a szomszédunk vagy ismerősünk is lehetne. Fennmaradt magánleveleiből egy jó kedélyű, saját értékeivel tisztában lévő, de önmagát nem túlértékelő, kimondottan jó humorral rendelkező személyiség képe bontakozik ki” – írja róla Hermann Róbert történész. Közel hetven ágyú került ki Gábor Áron műhelyéből, melyek közül mindössze egy maradt fenn. Sok más, a szabadságharc időszakából származó ereklye mellett ez a különleges relikvia is megtekinthető június közepéig a „Lészen ágyú!” – Gábor Áron és a székely hősiesség című kiállításon a Főörség épületében.

„Gábor Áron rézagyúja fel van virágozva. / Indulnak már a tüzerek messze a határba. / Nehéz a rézagyú, felszántja a hegyet, völgyet, / Édes rózsám, a hazáért el kell válnom tőled” – így szól az ismert magyar népdal első versszaka. Az 1848–49-es forrada-

lom és szabadságharc székely hőse, Háromszék önvédelmi szabadságharcának legendás alakja, Gábor Áron kultusza az 1890-es évekre alakult ki. Még Jókai Mór is megidézte az ágyúöntőt a *Forradalmi és csataképek* című novellagyűjteményében.

HATÁRŐR, ASZTALOS-MESTER, NEMZETI HŐS

Lemhényi Gábor Áron székely határőrcsaládba született Berecken 1814 novemberében. Gimnáziumi tanulmányait megszakítva, 1831-ben vonult be a háromszéki határőrezredbe. Előbb

Kézdivásárhelyen, majd Gyulafehérváron szolgált, ahol ágyúkezelői kiképzést is kapott. 1840-ben áthelyezték a pesti tüzérezredhez, később rövid időre a bécsi ágyúgyárba került. A két nagyvárosban műszaki előadásokat is hallgatott, valamint az ágyúöntés technikájával is megismerkedett, hadmérnöki szakkönyvekből képezte magát. Katonai szolgálatát kisebb megszakításokkal végezte, a köztes időkben főleg asztalosmesterként dolgozott.

1845-ben leszerelt a császári seregből, mivel úgy érezte, annak hierarchikus rendszerében nincs lehetősége arra, hogy katonai ambícióját, a tüzérképző műszaki főiskola elvégzését megvalósítsa. Moldvába utazott, ahol megismerte későbbi feleségét, Veljucs Jusztinát, aki a visszaemlékezések szerint nem csupán az életben, de a haza szabadságáért folytatott küzdelemben is társa és támogatója volt.

A forradalom kirobbanásának hírére Gábor Áron azonnal hazautazott, és az erdélyi forradalmi csoport, a Kiskomité tagjaként kapcsolódott be Háromszék önvédelmének megszervezésébe. Már 1848 októberében felvetette az ágyúöntés lehetőségét, ám ekkor még senki nem vette őt komolyan. Alig egy hónappal később Háromszék kormánybiztosát,

☞☞ *A kiállításon fegyverek, egyenruhák, zászlók és a szabadságharc hőseinek személyes tárgyai is megtekinthetők*

Berde Mózeset sikerült meggyőznie az ágyú fontosságáról, tőle megkapta a támogatást, amelyre szüksége volt. November 16-án, legendássá vált sepsiszentgyörgyi beszédében így szólalt fel: „Lészen ágyú. [...] Semmi mást nem kérek, mint felhatalmazást arra, hogy a fülei hámorhoz utazhassak, ott dolgozhassak és dolgoztathassak, s ha mához két hétre Sepsiszentgyörgy piacán hat ágyú nem lesz felállítva, és azokkal a próbálóvénél célt nem találok, akkor én magam állok tíz lépésnyire az ágyú elébe céltáblának.”

☞ *Gábor Áron, a szabadságharc emblematikus alakja 1849. július 2-án halt hősi halált, egy ágyúgolyó találta el*

ÁGYÚK SZÜLETNEK

A legelső ágyúk még vasból születtek, a későbbiek pedig beolvasztott, bronzból (vagyis ónnal ötvözött rézből) készült harangokból. Az ágyúkat először 1848. november 30-án vetették be, az első hídvégi ütközetben, amely a székelyek győzelmével ért véget. A császáriakat annyira meglepte a székely ágyútűz, hogy először azt hitték, francia tüzérségi csapatok érkeztek hozzájuk segítségül.

Gábor Áron irányítása alatt közel hetven ágyút készítettek Kézdivásárhelyen az erdélyi honvédsereg számára. 1849-ben a kormány is komoly segéllyel, hatvanezer forinttal támogatta az ágyúöntő műhelyt, amely néhány hónap alatt valódi hadiüzemmé vált, teljes, felszerelt lövegeket tudtak előállítani. A harctéren ágyúként nagyjából tíz tüzerre volt szükség a megfelelő működéshez, percenként több lövés is le tudtak adni, akár ezerméteres távolságba is.

Tevékenysége elismeréseként Gábor Áront 1849. május közepén őrnagyi rendfokozattal a székelyföldi haderő tüzérségi igazgatójává

▶▶ A „Lészen ágyú!” kiállítás ünnepélyes megnyitóján Fodor Gergely, a Budavári Palotanegyed megújításáért felelős kormánybiztos mellett Németh Szilárd, a Honvédelmi Minisztérium miniszterhelyetese, valamint Tamás Sándor, Kovászna megye tanácselnöke is beszédet mondott

nevezték ki. Az orosz betörést követően, illetve Háromszék megtámadásakor Gál Sándor ezredes székelyföldi hadosztályának tüzérparancsnoka volt. 34 évesen, 1849. július 2-án halt hősi halált a Kőkös és Uzon között vívott csatában, egy ellenséges ágyúgolyó találta el.

1848-49 EMLÉKEZETE A FŐÖRSÉGBEN

Gábor Áron ágyúíj közül napjainkra csupán egyetlen hiteles darab maradt fenn, melyet 1906. augusztus 18-án találtak meg Kézdivásárhelyen. 1923-ban Sepsiszentgyörgyre, az 1875-ben alapított Székely Nemzeti Múzeumba került, amely máig a székelyföldi regionális örökség legfontosabb őrzője. Az ágyút 1971-ben Bukarestbe, a Román Nemzeti Történelmi

Múzeumba szállították, ám 2010-ben visszakerülhetett eredeti helyére, ma is a Székely Nemzeti Múzeum állandó gyűjteményének részét képezi.

A Kós Károly által tervezett sepsiszentgyörgyi múzeumépület felújítása miatt a különleges, féltve őrzött ereklyét is felvonultató, „Lészen ágyú!” című vándorkiállítás 2019-ben érkezett először Budapestre, a HM Hadtörténelmi Intézet és Múzeumba. Az elmúlt években a tárlat néhány vidéki nagyvárosban is bemutatkozott, idén tavasszal pedig visszatért a budai Várba: az újjászületett Főörség emeleti kiállítótermében várja a látogatókat március 11. és június 12. között.

Az ünnepélyes sajtómegnyitón Fodor Gergely, a Budavári Palotanegyed megújításáért felelős kormánybiztos kiemelte, hogy az utóbbi

években elvégzett beruházásoknak köszönhetően a Budavári Palotanegyed immár méltó helye a nemzeti megemlékezésnek.

Németh Szilárd, a Honvédelmi Minisztérium miniszterhelyetese arról beszélt, hogy 1848. március 15-én vér nélkül győzött a magyar forradalom, példa nélküli egységben. „Ma is erre az egységre van szükség, hogy megvédjük függetlenségünket, biztonságunkat, eddig elért eredményeinket, hogy Magyarország előre menjen a fejlődés útján” – fogalmazott.

Tamás Sándor, Kovászna megye tanácselnöke pedig felidézte a székelység megmaradásának ezeréves történetét, illetve Gábor Áron és kortársainak példás hősiességét.

A mindennap 10 és 18 óra között megtekinthető kiállításon az ágyú mellett katonatiszti fegyverek és egyenruhák, zászlók, valamint olyan használati tárgyak is láthatók, amelyek közelebb hozzák a szabadságharc és az azt követő megtorlás időszakát, a nemzeti hősök börtönben töltött éveit. Olyan kuriózumokat is megtalálunk itt a látogatók, mint Kiss Ernő nyerge, Deák Ferenc pipagyűjteményének egy darabja, Bem József sétabotja vagy Damjanich János bitófájának egy darabjából készített kereszt. *Vershaza* címmel az Országos Széchényi Könyvtár társkiállítása pedig a *Himnusz*, a *Szózat* és a *Nemzeti dal* összefüggéseinek bemutatására vállalkozik. Jegyvásárlásra online és a helyszínen is van lehetőség, a „Lészen ágyú!” kiállítás jegyével a *Vershaza* tárlat és a HM Hadtörténelmi Intézet és Múzeum kiállításai is kedvezményesen látogathatók.

A „LÉSZEN ÁGYÚ!” CÍMŰ KIÁLLÍTÁS A FŐÖRSÉG EMELETI KIÁLLÍTÓTERMÉBEN VÁRJA A LÁTOGATÓKAT.

TÍZEZREK ÜNNEPELTEK A BUDAI VÁRBAN

Különleges programsorozattal idéztük meg 1848-49 eseményeit a forradalom és szabadságharc 174. évfordulóján.

Március 15-én egész nap ingyenes ünnepi programokkal vártuk a látogatókat a budai Várban és a Várkert Bazárban. A Csíkos udvar egy napra izgalmas huszár-táborral alakult: a Petzelt József Hagyományörző Egyesület jóvoltából az érdeklődők nem csupán a 18-19. századi magyar katonai és lovas hagyományokat ismerhették meg, de két látványos katonai bemutatót is láthattak. A Momentán Társulat improvizációs jelenetekkel elevenítette fel az 1848-49-es forradalom és szabadságharc budai Várhoz köthető eseményeit és történelmi alakjait az *Élő történelem* című interaktív előadásban, a Zenélő Budapest Huszárzenekara pedig fúvószenekari koncertekkel színesítette a programot.

A Várkert Bazár egész nap sokszínű programokkal várta a családokat. A Huszáradémián négy nyalka

nagyok. A Maszk Bábszínház *A furfangos csodadoktorok* című darabja a kurucok és a labancok kalamajkairól mesélt, nagy méretű bábokkal, élő szereplőkkel és sok zenével.

A Várkert Irodalom programozat *Színésznők forradalma* című előadása egyenesen a reformkorba repítette vissza a nézőket: korunk hat híres írónője bújt az 1848-49-es forradalom legnevesebb nőalakjainak bőrébe. A Budai Várséták népszerű, *Nem engedünk a '48-ból!* című sétáin a szabadságharc várbeli helyszíneit járhatták be az érdeklődők: megnézhetők, melyik épületből szabadította ki a forradalmi tömeg Táncsics Mihályt, de azt is megtudhatták, hogyan erősítette meg a Vár védelmét Heinrich Hentzi generális, és miként készítette elő a támadást Görgei Artúr tábornok.

huszár tartott kiképzéseket, a próbákat sikeresen teljesítő kis kadétokat pedig ünnepélyes keretek között huszárrá avatták. A kézműves foglalkozásokon csipeshuszárokat és illatpárnákat készíthettek kicsik és

És persze nem lett volna teljes az ünnep múltidéző huszárjárőr-szolgálat nélkül: a hosszú hétvége folyamán az egész Budavári Palotanegyed területén találkozhattak a látogatók a Nemzeti Lovas Díszegység, a Honvéd Huszár Díszalegység, illetve a Magyar Huszár és Hagyományörző Szövetség lovasaival.

SZEMÉLYRE SZABOTT TÖRTÉNELEM

Beszélgetés dr. Kovács Vilmos ezredessel, a HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum parancsnokával a Főország új kiállításáról, 1848–49 időtálló üzenetéről, a honvédelmi örökség ápolásának fontosságáról és a magyar hősi halottak emlékének méltó őrzéséről.

☛ **Március 11-én nyílt meg a Főország-ban a „Lészen ágyú!” – Gábor Áron és a székely hősiesség című kiállítás. Miért fontos önnek ez a tárlat?**

A kokárda mellett számomra Gábor Áron rézágyúja az egyetlen olyan dolog, amelyet már gyerekkorom óta ismerek 1848–49 eseményeivel kapcsolatban. Sokan lehetünk ezzel így. Jelentős élmény, ha egy ilyen ikon-

kus tárgyat, az egyetlen fennmaradt Gábor Áron-féle ágyút testközelből is megtekinthetünk. Szerencsére sok minden maradt ránk a szabadságharc idejéből. Vannak köztük Damjanich-hoz és más honvéd tábornokokhoz köthető személyes tárgyak is, ezek szintén láthatók a kiállításon. De kevés dolog maradt fenn, amely annyira emblemikus volna, mint ez az ágyú.

Közel hetven ágyút öntöttek Gábor Áron műhelyében a 19. század közepén, ami elképesztő modernizációról tesz tanúbizonyságot. Gondoljunk csak bele: nem létezett még gyári nagyipar, vagy ha igen, hát még nagyon gyerekcipőben járt. A műhelyben dolgozók a nulláról gyártották le az ágyúkat – igen rövid idő alatt – egy olyan haderő részére, amelynek

MTI/Mónus Márton

☛ **Korhű katonai ruhába öltözött hagyományörzők bemutatója a HM Hadtörténeti Intézet és Múzeumban tartott családi napon**

közösen siratjuk az egykori honvédeket és katonahősöket. Megpróbáljuk inkább a diákokat bevonni a történelembe azáltal, hogy személyessé tesszük számukra ezeket a sorsokat, a fegyveres harcokat és azok következményeit átélő katonák, nők és gyermekek történeteit. Természetesen ennek a megvalósításához megfelelő technikai eszközparkra is szükség van: azzal, ha egy táblára térképet rajzolunk, ma már nemigen tudjuk lekötni a fiatalok figyelmét. Rengeteg digitális tartalmat adunk a látogatóknak, legyenek fiatalok vagy éppen idősebbek, melyeket aztán haza is vihetnek magukkal.

korábban egy darab hasonló fegyver sem volt, hogy megvédhessék velük a földet, ahol élnek.

2019-ben ez az ágyú már járt nálunk a Hadtörténeti Múzeumban, nagy öröm, hogy újra találkozhatnak vele az emberek a budai Várban.

☛ **Miben látja az 1848–49-es forradalom és szabadságharc legfontosabb máig ható üzenetét?**

Több olyan fogalom is említhető 1848–49 kapcsán, amely ma, 174 évvel az események után is éppoly érvényes, mint annak idején. Szabadság, honvédelem, hazafiság, hősiesség. Ezek a kifejezések nem csupán magasztos szavak. Látjuk, a mai napig zajlanak szerte a világon olyan politikai és katonai események, amelyek aktuálissá teszik ezeket a fogalmakat.

Az 1848–49-es forradalom és szabadságharc egyik legfontosabb üzenete, hogy a honvédelemmel, a haderő aktuális állapotával mindig, minden korban foglalkozni kell. Ezt az azóta eltelt közel kétszáz év is bizonyította. Senki nem fog megvédeni bennünket, ha mi nem akarjuk megvédeni magunkat, ha nem veszünk részt a saját országunk megővésében. A honvédelem, illetve az

ennek érdekében végrehajtott folyamatos modernizáció minden ország számára kötelező feladat.

☛ **Hogyan lehet átadni ezeknek a fogalmaknak a fontosságát a legfiatalabb generációknak?**

Nagyon összetett kérdés napjainkban, hogy hogyan és mikor érdemes elkezdni a honvédelmi szellemiséggel, a haza védelmének lehetőségeivel való megismerkedést. Sok múlik azon, hogy az ezzel kapcsolatos üzenete-

Az olyan üzenetek, mint a honvédelem és a hazafiság a mai napig aktuálisak, csupán a közvetítés módja változott meg. Emellett persze a hagyományos értékközvetítésnek is megvan a maga helye és szerepe napjainkban is. Ezek az úgynevezett emlékezetpontok, amelyek kötődhetnek egy földrajzi helyhez, de akár a saját család történetünkhöz is. Lehetnek tárgyasult formái: emléktáblák, szobrok, épületek. Ezeknek a megismerése is nagyon fontos, hiszen nem lehet

Az olyan üzenetek, mint a honvédelem és a hazafiság a mai napig aktuálisak, csupán a közvetítési mód változott meg.

ket a különböző korosztályok számára megfelelő nyelven, releváns technikai eszközökkel kommunikáljuk. Itt, a Hadtörténeti Múzeumban olyan környezetet alakítottunk ki, amelyben már óvodáskortól meg tudjuk szólítani a gyerekeket.

Egészen máshogy kell ezekről a dolgokról beszélni ma, mint tették azt ötven évvel ezelőtt. Nem biztos, hogy 2022-ben az a célravezető, ha

mindent digitálisan megtapasztalni. Rendszeresen indítunk a gyerekeknek például várbéli hadtörténeti vezetéseket, ahol megmutatjuk nekik, hogy egy-egy történelemkönyvi esemény pontosan hol és hogyan zajlott. Nagy varázsa van ennek. Emellett vannak olyan emlékezetpontok is, melyeket a családok, a szülők, a nagyszülők hordoznak. Fontos, hogy ezeket is megismerjék a fiatalok.

☞ **Az idősebb korosztályokat hogyan szólítják meg?**

A felnőtt generációk többet tudnak a történelem bizonyos szegmenseiről, különösen azokról az évtizedekről, amelyeket ők maguk vagy a közvetlen felmenőik átéltek. Ezekre a tapasztalatokra, a személyes kötődésekre kell építenünk. Ennek érdekében vágtunk bele közel tíz évvel ezelőtt a *Katonahősök emlékezete* programba, amelynek célja, hogy 170 évre visszamenőleg hozzáférhetővé tegyük a magyar hősi

A hősi halottaink nagy része nem magyar földben nyugszik, külföldön vannak eltemetve.

halottak névsorát. Hozzávetőleg kétmillió magyar ember halt katonaként hősi halált az elmúlt közel kétszáz évben. Fontosnak éreztük, hogy szülessen róluk egy olyan hiteles adatbázis, melyben az emberek megtalálhatják a felmenőiket. A mai napig sok család érintett ebben, akár az első, akár a második világháború okán. Az adatbázis jelenleg körülbelül 85 százalékos készületi szinten áll, a terveink szerint

jövő tavaszra sikerül minden forrást, minden hozzáférhető és rendelkezésre álló iratot feldolgoznunk. A hősi halottak mellett a sebesültek, a hadifoglyok és az eltűntek neve is szerepel majd a rendszerben. Csupán az első világháború vonatkozásában másfél millió magyar katona adatait dolgoztuk fel.

☞ **Mi mindennel foglalkozik még a HM Hadtörténelmi Intézet és Múzeum?**

Az intézményt 1918-ban alapították, 1937-ben nyílt meg az első kiállításunk ebben az 1847-ben még laktanyának készült épületben. Eredetileg levéltárként és múzeumként funkcionált, mára viszont hadtörténelmi kompetencia-központtá nőtte ki magát, számos különféle hadtörténelmi tevékenységgel foglalkozik.

A legtöbben természetesen a múzeumot ismerik. Évente 80-90 ezer látogató érkezik az állandó és időszakos kiállításokra. Más múzeumokkal is vannak közös projektjeink, és vannak kihelyezett tagozataink is, mint például a szolnoki Reptár, amely a magyar repülés történetét mutatja be. 2022-ben szeretnénk a múzeum 1848 történéseitől induló, és a második világháborúig, valamint az azt követő fogságig tartó kiállítássorozatot ki egészíteni egy hidegháborús tárlattal. Illetve idén is kiállítjuk a Dunán a Parlament előtt a Lajta Monitor, a világon egyedülként megmaradt folya-

☞ **A Kapisztrán téren található intézmény napjainkra komplex hadtörténelmi kompetencia-központtá nőtte ki magát**

mi hadihajót. Májusban lesz 150 éve, hogy először vízre bocsátották.

Az intézeti részen dolgoznak a történészeink – többek között a *Hadtörténelmi Közlemények* című kiadványunkon, amely Európa egyik legrégebbi, hadtörténelmi foglalkozó negyedéves folyóirata. 1888 óta jelenik meg. Itt őrizzük a térképtárat is, több mint félmillió térképpel, ezeket már digitalizáltuk is. Nálunk található a kontinens egyik legnagyobb katonai légifotó-gyűjteménye is. A levéltárunk 18 irat-folyókilométernyi katonai iratanyagot őriz.

A Katonai Emlékezet és Hadisírgondozó Igazgatóság pedig az emlékpontokkal foglalkozik, hadisírokkal, emlékhelyekkel. Mélyenszántó, hatalmas munka ez. A hősi halottaink nagy része nem magyar földben nyugszik, külföldön vannak eltemetve. Sok országgal állunk emiatt kapcsolatban, kilenc nemzettel kormány szintű megállapodásunk is van.

☞ **Említene néhány példát az igazgatóság munkájából?**

Az elmúlt években a Katonai Emlékezet és Hadisírgondozó Igazgatóság munkájának köszönhetően újulhatott meg például az összes első világháborús hadisír Magyarországon.

Tavaly novemberben Nova Goricában, az Isonzó mellett avattunk fel egy emlékművet az Első Világháborús Centenárium Emlékbizottság támogatásával az első világháború magyar hősi halottainak emlékére. Ez a legnagyobb és a legszebb a régióban.

Szeretnénk, ha az elesett magyar katonák egy másik fontos hadszíntéren is méltó emléket kapnának. Dél-Tirolban, a Monte Grappán több mint tízezer első világháborús magyar katonát temettek el csontkamrákban. Olasz és osztrák zászló már régóta őrzi a helyszínen az emléküket – hosszú egyeztetés után hamarosan legnagyobb örömünkre a magyar lobogót is felavatják majd. ☞

NŐK A FORRADALOMBAN

A nemzeti szabadság eszméje nem csupán a férfiakat ösztönözte a 19. század derekán. Az 1848–49-es forradalom és szabadságharc eseményeiből a nők is a legkülönfélébb módokon vették ki a maguk részét: azon túl, hogy zászlókat varrtak, tépést készítettek a sebesülteknek és harcra bátorították a férfiakat, volt közöttük, aki katonának állt, más hadikórházat szervezett vagy éppen menekülteket bújtatott. Sokan hoztak komoly áldozatot férjük politikai állásfoglalásáért és saját meggyőződésükért: a harcok és az azokat követő megtorlások következtében rengetegen váltak özvegygé, a kor bátor asszonyai között olyan is akadt, aki emigrációba kényszerült.

Négy különleges ember portréján keresztül mesélünk 1848–49 női szerepvállalásairól.

SEBESÜLTEK OLTALMAZÓJA

Híres bátyja mellett Kossuth Zsuzsanna is kivette a részét a szabadságharc heroikus küzdelmeiből. Az 1848-as esztendő hatalmas szemé-

„Amit teszek minden magyar asszony kötelessége, hiszen katonáink a csatatéren értünk véreznek, a mi feladatunk tehát, hogy sebeiket bekötözzük” – fogalmazta meg hitvallását Kossuth Zsuzsanna.

lyes tragédiával indult Kossuth Lajos legfiatalabb húga számára: férje, Meszlényi Rudolf januárban agyhártyagyulladásban meghalt, Zsuzsanna pedig néhány héttel később adott életet harmadik közös gyermeküknek.

Gyászából a viharos gyorsasággal változó történelmi események rázták fel, hisz mindaz, amiről bátyjával oly régóta ábrándoztak – a szabad, független ország, a sajtószabadság és az egyenlőség, a gazdasági fejlődés lehetősége – egyszeriben kézzelfogható közelségbe került.

🔴 **Kossuth Zsuzsanna öt évvel a világhírű angol ápolónő, Florence Nightingale krími hadszíntéren való kórházalapítása előtt szervezte meg tábori kórházát**

Kossuth Lajos 1849. április 16-án nevezte ki hűgát Flór Ferenc, a hadügyminisztérium egészségügyi osztályának vezetője javaslatára az „öszes tábori kórházak főápolónőjévé”.

Kossuth Zsuzsanna az egész országot mozgósította, felhívására tömegek jelentkeztek, hihetetlen gyorsasággal gondoskodott kellő mennyiségű és minőségű ápolószemélyzetről. Európai viszonylatban is úttörő szervezőmunkája nyomán hamarosan már 72 helyen működött a körülményekhez képest optimális feltételekkel hadikórház, ahol a sebesült osztrák katonákat is ugyanolyan gondnal ápolták, mint saját honfitársaikat. Zsuzsanna maga is fáradhatatlanul, a végsőkig kitarva járta az országot, és a kórházak működésének megszervezése, valamint az ápolási rendszer kidolgozása mellett a betegápolásból is kivette a részét.

A szabadságharc bukása után menekülnie kellett: gyermekeivel, idős édesanyjával, nővéreivel és azok gyermekeivel együtt bujdosott. Később orosz, majd osztrák fogságba került. Tárgyalásán egykori hadifogoly császári tisztnek álltak ki mellette ápolónői érdemei miatt, így végül felmentették és szabadon engedték. Nem sokkal később azonban ismét le-

🔴 **Teleki Blankára már fiatalon nagy hatással volt nagynénje, Brunsvik Teréz, aki külföldi útjaira is magával vitte**

tartóztatták a Makk József-féle szervezkedésben való részvétel gyanújával, amely Kossuth Lajost visszahozva szeretett volna az országban újabb felkelést szítani. A fogságból azzal a feltétellel engedték szabadon, hogy egész családjával azonnal elhagyja a Habsburg Birodalom területét. Előbb Brüsszelben telepedtek le, majd 1853-ban a család az Egyesült Államokba költözött. Zsuzsanna tüdőbaja ekkorra már igen súlyosra fordult, 1854. június 29-én hunyt el, mindössze 37 évesen.

A NŐNEVELÉS BÁTOR ÚTTÖRŐI

40 évesen, 1846-ban alapította meg Pesten, a mai Szabadság téren leánynevelő intézetét gróf Teleki Blanka, az első magyarországi óvodák megalapítója, gróf Brunsvik Teréz unokahúga. Történelemre a későbbi márciusi ifjú, Vasvári Pál tanította a diákokat, de a tanári kar névsorában ott találjuk Leövey Klárát is, a magyar nőnevelés másik nagy úttörőjét.

A szabadságharc eseményei hamarosan megakasztották az első szakosított oktatást biztosító magyaror-

szági leányiskola működését. Teleki Blanka és Leövey Klára mindketten elkötelezettjei voltak 1848–49 eszméinek: nem csupán ők maguk vettek részt a forradalmi eseményeken, de volt olyan népgyűlés, ahová még tanítványait is elvitték. 1848 végén be kellett zárniuk az intézetet, előbb Debrecenbe, majd Szegedre menekültek. Ahogyan csak tudták, támogatták a szabadságharcot: ha kellett, sebesülteket ápoltak, segélyezték az elszegényedett honvédeket, a világsí fegyverletétel után pedig forradalmárokat bújtattak. Utóbbi tettükért mindkettőjüket őrizetbe vették 1851-ben, két évvel később pedig Teleki Blankát tíz-, Leövey Klárát ötévi várfogságra ítélték. Raboskodásuk egy részét mindketten Kufsteinben töltötték.

A fogság méltatlan körülményei miatt a grófnő egészsége komolyan megrendült. 1857-ben amnesztiával szabadult, az osztrák titkosrendőrség állandó zaklatása miatt azonban Ausztriába, majd Franciaországba költözött. 1862 októberében halt meg Párizsban, 56 évesen. Leövey Klára 1856-os szabadulása után még évtizedekig fontos szereplője volt a magyar társadalmi és irodalmi életnek,

🔴 **Teleki Blanka mellett más magyar fogoly is raboskodott a kufsteini börtönben: emlékükre a Budapesti Evangélikus Leánygimnázium 1937-ben márványtáblát állíttatott az osztrák városban. Közel száz magyar rab nevét sikerült kideríteni**

Az eredeti fekete-fehér kép az Országos Széchényi Könyvtár Digitális Képtárából származik.

nem csupán a nőnevelés emblemikus alakjaként, de íróként és újságíróként is. Emlékirataiban nyíltan írt az 1848–49-es eseményekről, valamint a kufsteini raboskodás éveiről is. Életének 1897-ben egy tragikus baleset vetett véget: egy omnibusz gázolta el 76 éves korában Budapesten.

AZ ÁLRUHÁS KATONA

1848 novemberében csatlakozott Lebstüek Károly néven a magyar honvédsereghez a szabadságharc egyik legkalandosabb életű nőalakja, Lebstüek Mária, aki alig múlt 18 éves ekkor. Harcolt a branyisztkói és a komáromi csatában is. A kápolnai csatában megsebesült, hősiességéért hadnaggyá léptették elő. A visszaemlékezések szerint számtalanszor kivételes bátorságról tett tanúbizonyságot: volt olyan ütközet, amelyből egymaga menekített ki 86 sebesültet. Sokan csak akkor tudták meg, hogy valójában nő, mikor a budai Vár elfoglalásának alkalmából tartott győzelmi ünnepségen vőlegénye, Jónák János tüzérőrnagy kérésére női ruhában jelent meg. Ők ketten nem csupán együtt küzdöttek a Budáért folytatott ost-

🔴 **Lebstüek Mária alakját örököltette meg Huszka Jenő és Szilágyi László Mária főhadnagy című nagy sikerű operettjében**

romban, de később házasságot is a harctéren kötöttek.

A szabadságharc bukása után Lebstüek Mária fél évig az aradi börtönben raboskodott. Itt adott életet kisfiának is. Férjét Haynau előbb halálra ítélte, majd a büntetést életfogytiglani börtönre változtatta. Jónák József emiatt felbontotta házasságukat, újszülött gyermekét mindössze egyszer látogathatta meg.

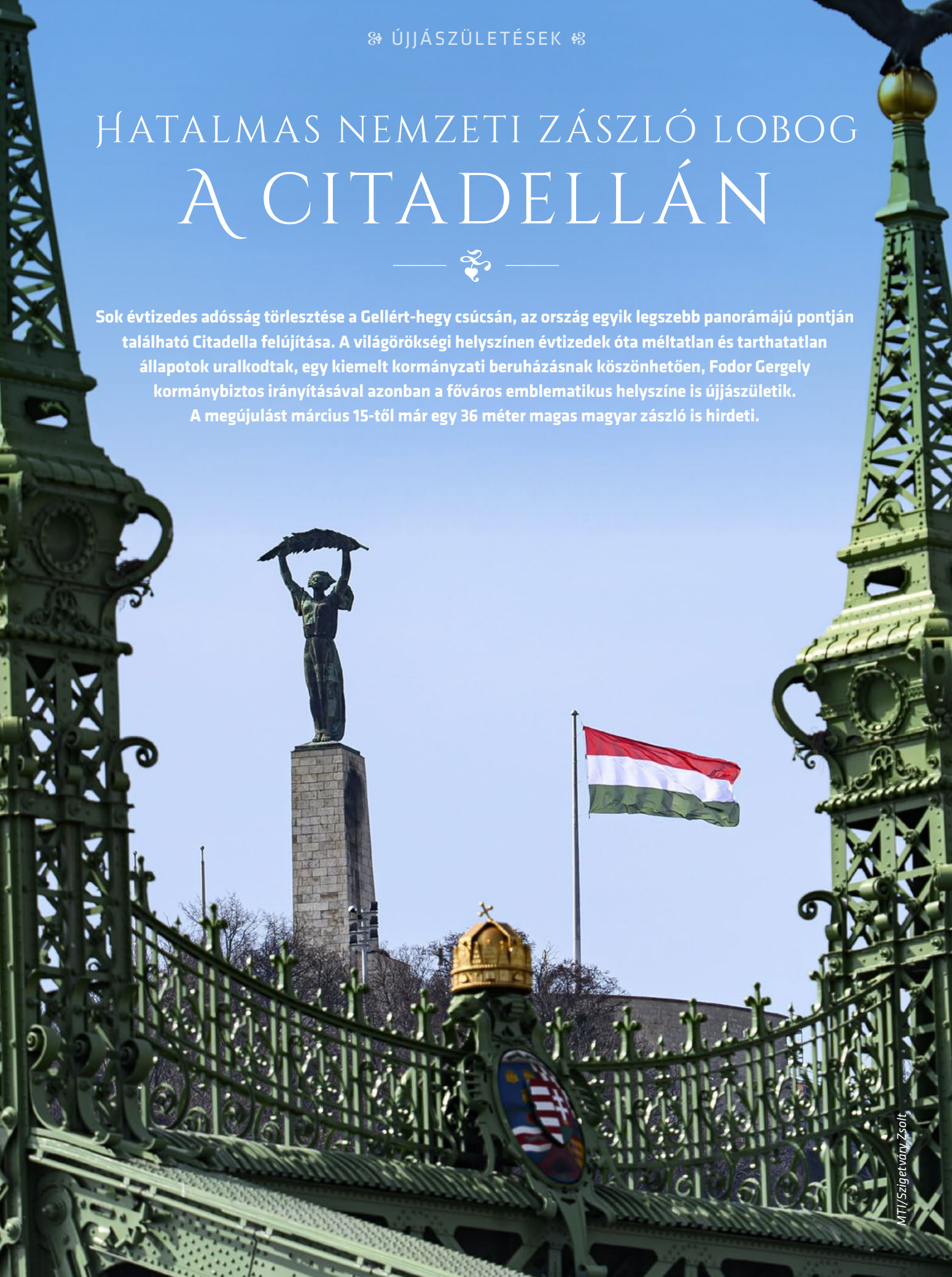
Később Mária férjhez ment Pasche Gyula műfestőhöz, házasságukból egy kislány született. Az élete azonban hamarosan újabb szomorú fordulatot vett: nemcsak férje, de második gyermeke is meghalt, így fiával 1870-ben Komáromból Budára költözött. Itt talált rájuk a császári kegyelemmel szabadult Jónák József, aki 1875-ben bekövetkezett haláláig támogatta őket. 1880-ban Lebstüek Mária Újpestre költözött át, ahol a fáma szerint mindig honvéduháiban járt az utcákon, női ruhákat kizárólag otthon viselt. 1892-ben halt meg, 61 évesen. Halálos ágyán Jókai Mórnak németül mesélte el élet-történetét. Kardját és katonai öltözetét a HM Hadtörténelmi Intézet és Múzeum gyűjteményében őrzik. ✂

HATALMAS NEMZETI ZÁSZLÓ LOBOG A CITADELLÁN

Sok évtizedes adósság törlesztése a Gellért-hegy csúcsán, az ország egyik legszebb panorámájú pontján található Citadella felújítása. A világörökségi helyszínen évtizedek óta méltatlan és tarthatatlan állapotok uralkodtak, egy kiemelt kormányzati beruházásnak köszönhetően, Fodor Gergely kormánybiztos irányításával azonban a főváros emblematikus helyszíne is újjászületik. A megújulást március 15-től már egy 36 méter magas magyar zászló is hirdeti.

MTI/Szigetváry Zsolt

A 36 MÉTER MAGAS ZÁSZLÓRÚD TETEJÉN EGY 6 MÉTER MAGAS ÉS 12 MÉTER SZÉLES NEMZETI LOBOGÓ LENG.

Kevés olyan méltatlanul hanyattott sorsú történelmi helyszíne van Budapestnek, mint a Citadella. A város fölé magasodó erődítményt az 1848-49-es szabadságharc leverése után építtette Ferenc József, hogy az épület látványa kellőképpen megfélemlítse a rebellis pesti lakosságot. A területen a szabadságharc kitörése előtt az akkori Európa legkorszerűbb csillagvizsgálója, a Gellérthegyi Csillagda állt. Az épület azonban a budai Vár 1849. májusi ostroma során szinte teljesen megsemmisült: a magyar honvédek a közelben állították fel az ostromágyúkat, az osztrák tüzérség válaszcsapásai pedig helyrehozhatatlan károkat okoztak a csillagvizsgálóban.

A Citadella építkezése 1850-ben kezdődött meg, négy évvel később pedig már a császári hadsereg katonái állomásoztak az erődben. Tényleges hadászati szerepet azonban nem töltött be: ágyúit mindössze évente egyszer, Ferenc József születésnapján sütötték el. Az osztrák katonaság 1899-ben vonult ki a falai mögül. Ekkor szóba került az épület lebontása is, amelynek néhány felbuzdult budai és pesti lakos saját kézzel neki is látott, ám nem jutottak sokáig, a masszív falak nehezen adták magukat. A világvárossá fejlődő Budapest akkori vezetése pedig végül úgy dön-

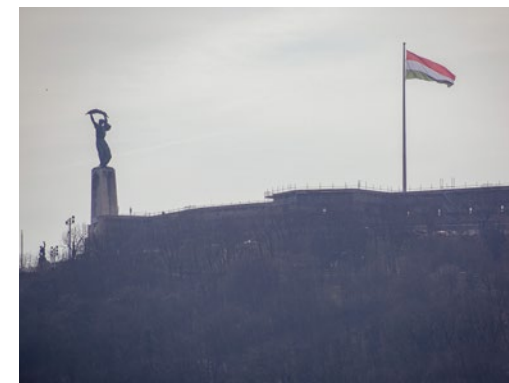
tött, az erőd elbontásánál fontosabb dolgokra kell a pénz. Évtizedekkel később, a második világháború alatt hadászati funkciót kapott az épület: a főváros ostroma idején az erődítmény a magyar és a német katonák fontos légoltalmi bázisa volt. A 60-as években a Citadella egyes részeit megpróbálták turisztikai célokra hasznosítani, összességében kevés sikerrel, így évtizedeken keresztül elképesztő elhanyagoltság jellemezte a területet.

A Citadella újjászületését célul kitűző fejlesztés 2020-ban indult. Az újjáépítés előkészítése a terület állapotfelmérésével és átfogó régészeti kutatásával kezdődött, aminek eredményeként számos izgalmas történelmi emléket hoztak felszínre a szakemberek: a többi között római és török kori érmék, a 19. századi Csillagda alapjai és egy Európában is ritkaságnak számító első világháborús légvédelmi ágyútalp is erőkerült a föld alól.

A megújítás első ütemében megtörténik az erőd külső falainak rekonstrukciója, valamint a belső udvar rendbetétele is. A munkálatoknak köszönhetően a megújuló Citadellán

egy új, több mint 6000 négyzetméteres közpark várja majd a látogatókat, tóval és kávézóval. A park közepén álló, kuriózumnak számító 36 méter magas magyar zászlót 2022. március 15-én húzták fel. A zászlórúd tetején egy 72 négyzetméteres lobogó leng, tisztelegve a szabadságharcokban elesett hősök emléke előtt.

Az erődön több helyen új átjárók nyílnak majd, így nyitottabb, természetközelebbi lesz, mint korábban. Új kilátóteraszok is létrejönnek: az északi bástyáról az Erzsébet hídra és a pesti oldalra, a keleti teraszról a Szabadság hídra, a déli bástyáról Kelenföldre, míg az ágyútorony épületének tetőteraszáról a Margitszigetre, a Budavári Palotára és a Széna térre láthatnak majd rá a látogatók. A keleti oldalon egy látványos lépcsősor épül majd, melynek segítségével az erőd a Szabadság-szobor felől is könnyen megközelíthető lesz. A megújítás második ütemében az ágyútoronyban – több mint 1700 négyzetméteren – a magyarság szabadságharcok bema-
tató állandó kiállítás készül. ✂

EZERÉVES KÜLDETÉS

KORONAŐRÖK A TÖRTÉNELEM VIHARÁBAN

A koronaőrök több mint ezer éve vigyáznak a Szent Koronát, amelynek birtoklása kulcsfontosságúnak bizonyult, lévén a magyar király legitimitásának egyik nélkülözhetetlen összetevője. Számtalanszor kellett biztonságosabb helyre menekíteniük, időnként titkos helyre elásniuk, miközben arról is gondoskodniuk kellett, nehogy hamisítvánnyal cserélhessék ki országunk legfontosabb kultusztárgyát.

Magyar Nemzeti Múzeum Történeti Fényképtár

IV. Károly, Zita királyné és Ottó trónörökös koronázási díszruhában 1916-ban

Nemrég különleges élményben lehetett részük azoknak, akik ellátogattak az újjászülött Szent István-terembe: a Magyar Királyi Koronaőrök Egyesületének tagjai kiállították a Szent Korona és a koronázási jelvények, vagyis az országalma, a jogar és a koronázási kard másolatát. Éppen úgy, ahogyan azt az utolsó magyar király, IV. Károly megkoronázása előtti napon is tették a koronaőrök az eredetiekkel 1916-ban, hogy az uralkodó megismerhesse azokat. Az egyesületet 1991-ben hozták létre több korábbi koronaőr, illetve leszármazottaik részvételével azzal a céllal, hogy ennek az ezeréves intézménynek a hagyományai ne merüljenek feledésbe.

A koronaőség története ugyanis Szent István koráig nyúlik vissza: a koronázás után a pápától kapott ereklyét a prépost által kinevezett örkanonok őrizte a székesegyházban. Mivel kialakult az a szokás, hogy csak az a törvényes magyar király, akit a Szent Koronával, a székesfehérvári székesegyházban koronáz meg az esztergomi érsek, a korona a következő évszázadokban támadások célpontjává vált.

Az egyházi őrzés hamar véget ért: amikor Károly Róbert 1310-ben visszaszerezte a csehektől a koronát, azt saját központjába, Visegrádra vitte, őrzését pedig rendre egy-egy bizalmasára bízta.

Később, miután Albert király özvegye 1440-ben az udvarhölgye segítségével ellopta a koronát, és Bécsbe, Frigyes császárhoz vitte, akitől 1463-ban Mátyás király 80 ezer magyar forintért tudta visszavásárolni, törvényt hoztak: a koronaőri teendőket onnantól a rendek által választott személyek, a koronaőr főurak látták el Visegrádon.

A mohácsi csata után a korona a törökökhöz, majd Erdélyen és Kassán

át a bécsi császári kincstárba került. 1608-as hazaszállítása után a pozsonyi vár egy külön helyiségében őrizték, a két hivatalos koronaőrt az Országgyűlés választotta. Hogy minél kisebb eséllyel lophassák el vagy cserélhessék ki hamisítvánnyal, legalább egyiküknek mindig a korona közelében kellett tartózkodnia.

1849-ben a koronázási ereklyéket tartalmazó ládát Orsovánál elásták, az osztrák rendőrség 1853-ban találta meg: a Szent Korona és a jogar nagyjából sértetlen volt, ám a koronázási kardot megette a rozsdá, a koronázási palást pedig elázott és kifakult. A relikviákat Budára szállították, a Ferenc József koronázása előtti javítási munkálatokat már az ismét megválasztott két koronaőr és a koronaőség felügyelete alatt végezték.

1871-ben egy királyi rendelettel megszületett a Magyar Királyi Koronaőség, a két országos koronaőr alárendeltségébe tartozó független, ötvenfős alakulat. Jellegzetes öltözködésük volt: sastollas Zrínyi-sisak, fehér zsinórzatú buzérvörös atilla és nadrág, fekete csizma, utász kard és a speciális díszelgő fegyver, a vibárd.

A második világháború idején a koronaőrök a budai Vár alatti óvhelyre vitték, majd Veszprémben szállították a relikviákat, miközben

a látszat kedvéért tovább őrizték az üres páncélszobát. Az ereklyét néhány hónap leforgása alatt több helyszínen is rejtegették, a ládát végül egy, az ausztriai Mattseehez közeli tóparton ásták el. Később az amerikai csapatok találták meg a rejtekhelyet, a Magyar Királyi Koronaőség pedig 1945-ben megszűnt.

Miután az amerikaiak 1978. január 5-én visszaszolgáltatták a koronát, a Nemzeti Múzeum állandó kiállításán kapott helyet, majd 2000-ben a Parlamentbe került. Napjainkban őrzéséről a 2011-ben felállított Magyar Honvéd Koronaőség gondoskodik, amelynek tagjai csak az igen szigorú kiképzést teljesítő katonák lehetnek, akik két esküt tesznek: azt is megfogadják, hogy elődeikhez hasonlóan akár az életük árán is megvédik a Szent Koronát. ✂

SEGÍTSÉG A NEHÉZ IDŐKBEN

Az elmúlt hetekben rengeteg intézmény, vállalkozás és magánszemély érezte úgy, hogy erejéhez és lehetőségeihez mérten segíteni szeretné az ukrán válsághelyzet menekültjeinek sorsát. A Várkapitányság munkatársai is csatlakoztak az összefogáshoz.

Bizonyára mindannyian aggódva figyeljük az ukrain háborús helyzetet. Számos szervezet és kezdeményezés igyekszik segíteni a bajbajutottakon, akik most életük talán legnehezebb időszakával néznek szembe.

A Várkapitányság munkatársai több esetben is bizonyították már, hogy szolidárisak a szorult helyzetben lévőekkel, és ahol tudnak, segítséget nyújtanak. Úgy döntöttünk, hogy a jelenlegi körülmények között a leghatékonyabban azzal tudunk segíteni, ha adománygyűjtéssel csatlakozunk a Magyar Máltai Szeretetszolgálat munkájához.

Kollégáink összefogásának köszönhetően az első adománycsomagunk már március első napjaiban útnak indulhatott az ukrán-magyar határon kialakított befogadóállomások felé. A felajánlások között tartós élelmiszerek, illetve melegedésre szolgáló eszközök is szerepeltek.

Hiszünk abban, hogy ebben a nehéz helyzetben minden, a legapróbb felajánlás is számít. Már egyet-

len telefonhívás is nagy segítség lehet. A Magyarország kormánya által létrehozott Híd Kárpátaljáért program keretén belül például kétféle módon is lehetőség van pénzügyi segítségnyújtásra. A 1357-es

adományvonal hívásával, illetve a telefonszámra küldött SMS-üzenettel bárki hozzájárulhat alkalmanként 500 forinttal a háborús menekültek megsegítéséhez. A program közvetlen banki átutalással is támogatható. Az adományokat a Nemzeti Összefogás számlaszámára várják, amely a következő: 11711711-22222222.

Számos más segélyszervezet is dolgozik a menekültek megsegítésén. A segíteni vágyóknak érdemes nyomon követniük a Katolikus Karitász, a Magyar Ökumenikus Segélyszervezet, a Magyar Református Szeretetszolgálat, a Baptista Szeretetszolgálat Alapítvány és a Magyar Vöröskereszt felhívásait és híradásait. ☘

SZÁMOS SEGÉLYSZERVEZET DOLGOZIK A MENEKÜLTEK MEGSEGÍTÉSÉN. EGY ILYEN NEHÉZ HELYZETBEN A LEGAPRÓBB FELAJÁNLÁS IS SZÁMÍT.

LÉLEGZETNYI VÉGTELEN

Nemes Nagy Ágneszt ismerhetik meg az érdeklődők a Várkert Bazár április 8-ig nyitva tartó tárlatán. A költő születésének 100. évfordulója alkalmából megrendezett, ingyenesen látogatható kiállítás helyszíne a déli panorámaterasz, ahol 22 tabló kalauzol végig az életművön.

„Mindig is aközé a nagyon kevés költő közé tartozott, akik elemi erővel ütnek meg az embert” – írta Lator László költő egyik levelében Nemes Nagy Ágnesről, akinek életműve a magyar irodalomtörténet szerves része. Ezért választotta idei első szabadtéri tárlata témájául a Várkert Bazár a száz éve született Kossuth-díjas költő, műfordító, esszéíró és pedagógus alkotói pályáját. Nemes Nagy Ágnes versei máig meghatározó művészi mondanivalót hordoznak, emellett műfordításai és gyerekirodalmi művei is kimagaslóan magas szintűek. Erdemei az *Újhold* című, meghatározó folyóirat lapszerkesztőjeként, esszéíróként és tanárként is maradandóak, a szellemi szabadságot és a minőséget

mindenek fölé helyezte. Tárgyias költészetével, kései tömörszerű próza-verseivel a modern magyar költészet alakítójává, nemzedékének vezető egyéniségévé vált.

A kiállítás tablói olvashatók ismert és kevésbé ismert versei, mint például *Ha tudnád* című korai alkotása, amely életében nem jelent meg nyomtatásban, vagy *Szomj* című, megszületésekor rendkívül újszerű szerelmes verse, és olyan népszerű művek, mint a *Fák* vagy a *Tanulni kell*. A tablók betekintést engednek az általa alapított, mindössze két évig működő *Újhold* című folyóirat világába, de azt is megtudhatjuk belőlük, miért volt számára fontos az utazás, más kultúrák megismerése, ami nemcsak útinaplóit eredmé-

nyezte, de olyan verseket is, mint az *Amerikai állomás*. A tablók között sétálva magánéletének meghatározó eseményei, kapcsolatai is kirajzolódnak előttünk: a többi között látható egy esküvői fotón férjével, Lengyel Balázssal, egy másikon Ottlik Gézával, akivel hosszú telefonbeszélgetéseket folytatott, amelyeket a *Beszélgetőfüzetek*ben jegyzett le, de elolvashatjuk Szerb Antal levelét is, amelyben további alkotásra buzdítja a fiatal lányt.

A tárlat kurátora, Pataky Adrienn további izgalmas információkat is megoszt Nemes Nagy Ágnes életéről, munkásságáról: az érdekességekkel teli audioguide a Várkert Bazár honlapján ingyenesen meghallgatható. ☘

KÖTELESSÉGÜNK TOVÁBB VINNI EZT AZ ÖRÖKSÉGET

Egy olyan különleges hely, mint a budai Vár, számos fontos jelentéssel bírhat: éppen úgy lehet maradandó családi élmények, mint nemzeti örökségünk méltó színhelye. Egyszerre köszön ránk itt múlt, jelen és jövő. A Nemzeti Hauszmann Program közösségi oldalán ezúttal Tóth Gabi énekesnő osztotta meg gondolatait a Budavári Palotanegyedről.

A közönség 2004 őszén ismer-
te meg az akkor 16 éves Tóth
Gabit, aki a harmadik helyen
végzett a TV2 tehetségkutató mű-
sorában, a *Megasztár*-ban. Hamar be-
bizonyította, hogy akárcsak nővéré-
nek, Verának, neki is helye van a ma-
gyar könnyűzene színpadán: mi sem
mutatja ezt jobban, mint hogy már
2006-ban Fonogram-díjra jelölték Az
év hazai felfedezettje kategóriában.
2005-ben jelent meg első albuma,
a *Fekete virág*, amelyet egy további
stúdióalbum, az *Elég volt*, és számos
sikeres kislemez követett.

Az énekesnő nagy utat járt be a
Megasztár óta, több könnyűzenei stí-
lusban is kipróbálta magát, népsze-
rű videóklippek, telt házú koncertek
kötődnek a nevéhez. Zsűritagként
éveken keresztül emblemikus alak-
ja volt az *X-Faktornak*, de a nézők
láthatták őt a *Szombat esti láz* című
táncos műsor versenyzőjeként is.
Több alkalommal is közreműködött a
TV2 *Sztárban sztár*, illetve *Sztárban
sztár leszek!* című show-műsoraiban,
volt, hogy versenyzőként, máskor
zsűritagként vagy sztárfellépőként.
2012-ben és 2017-ben is szerepelt

A *Dal* című műsorban, első alkalom-
mal *Nem kell végszó* című dalával a
döntőig jutott. 2017-ben a *Glamour*
az év énekesnőjének választotta.

2021-ben Tóth Gabi is fellépett az
52. Nemzetközi Eucharisztikus Kong-
resszus záróeseményén Ferenc pápa
előtt, ahol *Az én szívem* című dalát
adta elő, magyar népviseletet idéző
ruhában.

Az elmúlt években az énekesnő
egyre nagyobb figyelemmel fordult
a népzene felé, nemcsak dalaiban, de
klipjeiben is megidézi azokat a ma-
gyar hagyományokat, amelyek nem
csak neki személyesen, de a nem-
zeti örökség továbbadása szempont-
jából is fontosak. Nem csoda hát, ha
a magyarság oly fontos történelmi

Nagy szüksége van
a magyar népnek arra,
hogy régi fényében
szülessen újjá a
Budavári Palota.

és kulturális helyszíne, mint a bu-
dai Vár, kiemelten fontos hely Tóth
Gabi számára: „Amikor a férjemmel
ismerkedtünk, rendszeresen a Vár-
ban találkoztunk, és nagyon nagy
sétákat tettünk itt. Rengeteg olyan
kedves közös élményünk van, amely
a Várhoz kapcsolódik, és nagyon vá-
rom, hogy ezt a különleges helyet a
kislányunknak, Hanninak is megmu-
tathassam. Csodálatosak a fejleszté-
sek – elég, ha csak a Lovardát vagy a
Főőrséget nézzük –, minden a maga
régiességében, de modern köntösben
született újjá. Úgy érzem, ezek által
visszaadják az embereknek a budai
Várat” – mondta.

„Nagy szüksége van a magyar
népnek arra, hogy régi fényében szü-
lessen újjá a Budavári Palota, egy
olyan épület, amelyre világviszony-
latban is büszkék lehetünk. Nagyon-
nagyon boldogan figyelem azt a
megállás nélküli fejlődést, amely
néhány éve elindult itt” – folytat-
ta Tóth Gabi. Az énekesnő nagy ér-
deklődéssel követi a rekonstrukciós
munkákat kísérő régészeti feltáráso-
kat is: „Állandóan figyelem, hogy mik
az újabb régészeti kutatási eredmé-
nyek. Elvárásom az az egész. Mennyi
történelmi vihart átélte ez az épület,
és mégis meg tudott maradni. Köte-
lességünk tovább vinni ezt az örök-
séget, és boldoggá tesz az a gondol-
lat, hogy ezáltal a jövő nemzedéke is
láthatja majd mindezt, és együtt sé-
tálhatunk majd itt, remélem, akár a
saját unokámmal is.” ✂

ÚJ OTTHONRA TALÁLT A HAUSZMANN-SZTORI KIÁLLÍTÁS

Tavasszal már a Budavári Palota elsőként rekonstruált részében, a déli összekötő szárnyban várja az érdeklődőket az a különleges tárlat, amely Hauszmann Alajos élete és munkássága mellett a Budavári Palotanegyed épületeinek történetét, valamint a Nemzeti Hauszmann Program fejlesztéseit is bemutatja.

Látványos installációk, izgalmas műhelytitkok, Hauszmann Alajos személyes tárgyai... A Budavári Palotanegyed történelmi helyreállítását bemutató, a tervezés alakulásával párhuzamosan folyamatosan frissülő ingyenes kiállításon az érdeklődők nem csupán a terület újjászületését követhetik nyomon, de megismerkedhetnek a

budai Vár elmúlt nyolcszáz évének történelmével is. A népszerű tárlat modern és interaktív eszközök segítségével meséli el a Budavári Palotanegyed világraszóló történetét, amelynek legújabb fejezete éppen napjainkban, a szemünk előtt zajlik: épületei, kertjei, díszkútjai és sétányai fél évszázados pusztulás után szülnének most újjá a Nemzeti Hauszmann Programnak köszönhetően, Hauszmann Alajos szellemiségét követve.

Az angolul és magyarul is elérhető tárlat a fejlesztéseket átfogó történelmi kontextusban mutatja be. Termeiben abba is betekintést nyerhetnek az érdeklődők, hogyan fest majd néhány év múlva az a megújult Budavári Palotanegyed, amely immár

☞ A palota fénykorának fontos pillanatait multimédiás technológia eleveníti fel

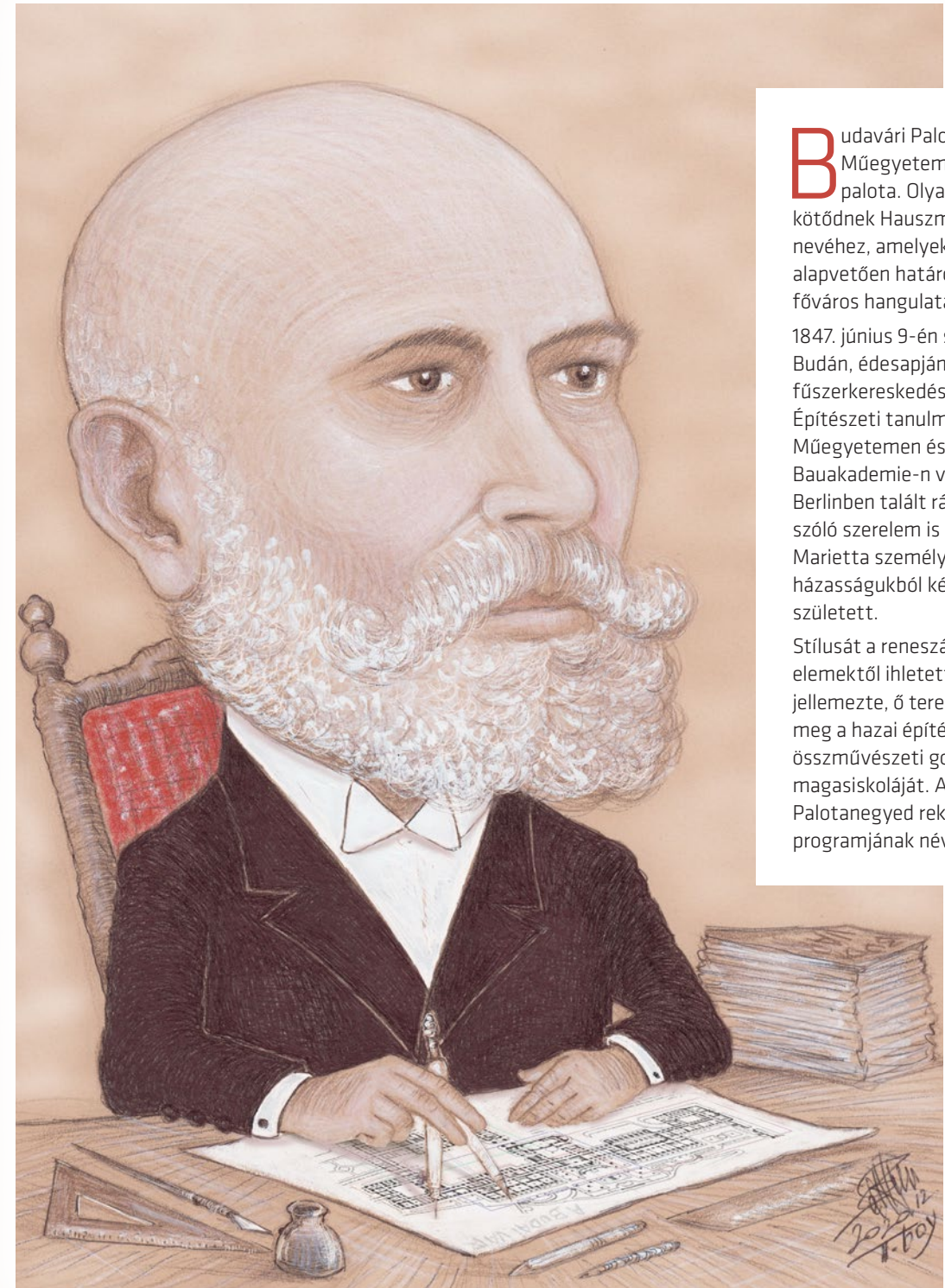
☞ Látogatók ezrei ismerték meg már eddig is a Budavári Palotanegyed titkait az interaktív kiállításon

méltó lesz történelmi súlyához és szerepéhez.

A kiállítás, amely minden korosztály számára izgalmas programot kínál, március közepétől – tartalma frissítése után – a Budavári Palota déli összekötő szárnyának második emeletén, az újjászületett Szent István-terem fölött várja a látogatókat. A tárlat a Szent István-terembe váltott jeggyel ingyenesen tekinthető meg. ✿

HAUSZMANN ALAJOS

Budavári Palota, Műgyetem, New York-palota. Olyan épületek kötődnek Hauszmann Alajos nevéhez, amelyek a mai napig alapvetően határozzák meg a főváros hangulatát.

1847. június 9-én született Budán, édesapjának fűszerkereskedése volt. Építészeti tanulmányait a Műgyetemen és a berlini Bauakademie-n végezte. Itt, Berlinben talált rá az életre szóló szerelem is Senior Marietta személyében, házasságukból két gyermek született.

Stílusát a reneszánsz és barokk elemektől ihletett historizmus jellemezte, ő teremtette meg a hazai építészetben az összművészeti gondolkodás magasiskoláját. A Budavári Palotanegyed rekonstrukciós programjának névadója.

Gaál Tibor grafikusművész, Magyar Arany Érdemkeresztrel kitüntetett portrékarikaturista. Évek óta dolgozik *Nagy magyarok* című portrészorozatán, melynek darabjai történelmünk máig ható alakjait idézik meg. Márciusi számunktól kezdve rendszeres rovattal jelentkezik magazinunkban.

HÍREK A BUDAVÁRI PALOTANEGYEDBŐL

A Nemzeti Hauszmann Program célja a Budavári Palotanegyed megújítása. Megtiszteltetés számunkra, hogy olyan épületeket és tereket adhatunk vissza az embereknek, amelyek korábban nem csupán méltatlan állapotban voltak, de sokszor el is voltak zárva a látogatók elől.

Mindent megteszünk azért, hogy mindig időben felhívjuk a figyelmet az aktuális munkálatokra és az azokkal járó esetleges forgalmi változásokra. Reméljük, ez is elősegíti, hogy a jövőben is megtiszteljenek bennünket figyelmükkel, bizalmukkal.

REKONSTRUÁLJUK A JÓZSEF FŐHERCEGI PALOTÁT

Megkezdjük a József főhercegi palota, valamint a hozzá tartozó palotakert és istálló rekonstrukcióját. A munkálatok ideje alatt a Szent György utca Tabán felőli oldalát le kell zárunk a gyalogosforgalom elől, az esetleges további korlátozásokról a helyszínen kihelyezett táblákon és Facebook-oldalunkon is folyamatosan tájékoztatást nyújtunk.

VÉGÉHEZ KÖZELEDIK A KARAKAS PASA TORNYÁNAK MEGÚJÍTÁSA

Folyamatosan dolgozunk a Karakas pasa tornyának megújításán. Hamarosan elkészülünk a torony tetejének műemléki palaburkolatával, ezenkívül már kialakítottuk a belső helyiségeket is, ahol jelenleg burkoló és festési munkálatokat végzünk. Az ablaknyílásokat már kivágtuk, és hamarosan

beépítjük a nyílászárókat, továbbá befejeztük a homlokzati kőtisztítást, és ahol kellett, a pótlásokat is elvégeztük. A torony melletti lépcső a munka befejezéséig nem használható, de a tabáni I. és az Országos Széchényi Könyvtárhoz tartozó gyorsliftten könnyen fel lehet jutni a palotába.

FOLYTATJUK A VÖRÖSKERESZT EGYLET EGYKORI SZÉKHÁZÁNAK ÚJJÁÉPÍTÉSÉT

A teljes körű régészeti feltárás után, tavaly ősszel elindult a Vöröskereszt Egylet egykori székházának újjáépítése a Dísz téren. A rekonstrukciós munkálatok miatt a területet körülvéző járdát és a Hunyadi János úti buszparkoló sávot le kellett zárni. A közúti forgalom fenntartása érdekében a Dísz téri parkolósziget egy része megszűnt. A Várkapitányság az I. kerületi önkormányzat részére ingyenes, korlátozott számú parkolási lehetőséget biztosít a Palota úti mélygarázsban.

MEGÚJÍTJUK A HONVÉD FŐPARANCSNOKSÁG ÉPÜLETÉT

Bár a Honvéd Főparancsnokság épületének a második világháborúban szerzett sérülései nem voltak végzetesek, ideológiai okokból – a helyreállítás helyett – fokozatosan viszszabontották az első emeletig. Az azóta háborús mementóként álló épületen megindult a rekonstrukciós munka: a Honvéd Főparancsnokságot eredeti magasságában építjük vissza, és a jövőben látogatóközpontként, a Budavári Palotanegyed kulturális és turisztikai kapujaként működik majd, kiállításokkal, közösségi térrel és gasztronómiai funkciókkal. Az építkezés ideje alatt a látogatók biztonsága érdekében kérjük, hogy gyalogosan a Dísz tér irányából a Szent György utcán keresztül közelítsék meg a Budavári Palota épületegyüttesét, vagy használják a Tabán felől újonnan kialakított nagy kapacitású lifteket a Csikós udvarban.

ÚJABB FALKUTATÁSI MUNKÁKKAL FOLYTATTUK A PALOTA REKONSTRUKCIÓJÁT

A Budavári Palota megújításának első mérföldkövét a déli összekötő szárny és a benne található Szent István-terem újjászületése jelentette 2021 augusztusában. A munka folyamán számos olyan értékes tapasztalatot szereztünk, amelyet a felújítás következő fázisaiban is hasznosítani tudunk majd. A palota teljes helyreállításának következő szakasza az északi szárny – vagy ahogy napjainkban hívjuk, az A épület – rekonstrukciója lesz. Ennek első lépéseként megkezdjük a falkutatási és alapfeltárási munkálatokat. Mindez nem csupán a múlt felidézését

teszi könnyebbé, de az eredeti állapotok minél pontosabb visszaállítását is nagyban segíti.

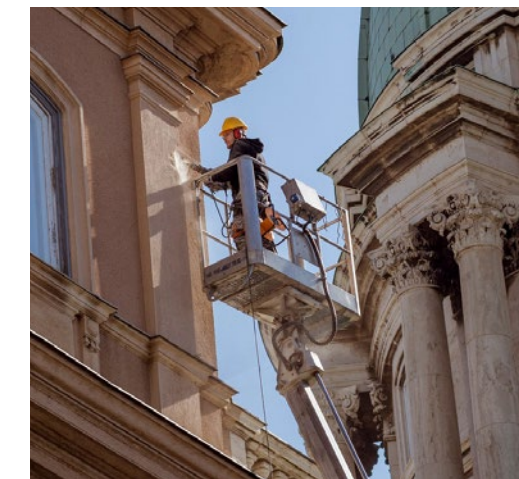
Az értékmentés jegyében végzett feltárások hozzásegítenek bennünket ahhoz, hogy megtudjuk, milyen színű, anyaghasználatú volt a századforduló idején a Hauszmann Alajos vezetésével bővített épületegyüttes. Korábban, a déli összekötő szárny vizsgálatakor is rendkívül értékes tudással gazdagodtunk, a falkutatás során a többi között Anjou-kori töredékeket, barokk kori homlokzatrészleteket, valamint Hauszmann korabeli oszlopokat és faldíszítéseket is találtunk. A falkutatás mellett most alapfeltárásokat

azokat a századfordulós részleteket, amelyeket a háború utáni átépítések nem érintettek. Ennek érdekében folytatunk szondázó falkutatási munkálatokat, amelyek során szakembereink a Hauszmann-féle homlokzatok külső tagolóelemeinek, díszítményeinek maradványait keresik.

A Nemzeti Hauszmann Program egyik fő célkitűzése, hogy a Budavári Palota épületegyüttese ismét azt az arcát mutassa, ahogyan fénykorában, a századforduló idején csodálhattak meg a fővárosiak és az ide látogatók. A teljes rekonstrukció hosszú, sok éven át tartó folyamat, amelyet ütemezetten, a Szent György tér felől végzünk.

is végzünk, ahol szakembereink az eredeti épület kontúrját, alapozási síkját keresik.

A századfordulón az egymásból nyíló terekkel egy összesen 250 méteres térsor jött létre az épületben a dunai oldalon, amely a krisztinavárosi szárny irányában is folytatódott, mintegy 350 méter hosszan. Ez a versailles-i kastély után a második legnagyobb volt Európában. Az épületegyüttes azonban a második világháborúban súlyos károkat szenvedett, ezt követően pedig a kommunista rendszerben csak leegyszerűsítve állították helyre. Az eredetivel megegyező rekonstrukcióhoz elengedhetetlen, hogy megismerjük

AZ ARANYBÁSTYA TITKAI

Modern formák, évszázados történetek, őszinte vendéglátás. Nem mindennapi múlttal bíró épületben várja vendégeit a budai Vár keleti lejtőjén a nevében is történelmet idéző Aranybástya kávéház és étterem.

A török megszállás idején egy védmű, a sokszögletű Aranybástya állt itt, amely a budai Vár 1686-os viszszafelelő felújításakor nagyrészt megsemmisült. A közel kétszáz évvel később bukkant fel újra a történelmi emlékek lapjain. Lónyay Menyhért pénzügyminiszter, későbbi miniszterelnök álmódott ide villát, megépítését a kor egyik legnagyobb építészére, Ybl Miklósa bízta. Az 1870 és 1872 között épült klasszicista épületet 1915-ben Hatvany Ferenc festőművész, műgyűjtő és mecénás vásárolta meg, és ide költöztette mintegy 800 darabból álló gyűjteményét, melynek darabjai között francia impresszionista és spanyol avantgárd festők munkái is szerepeltek. A második világháborúban a műgyűjtemény nagy részét

ellopták, az épület pedig egy bombatalálat következtében szinte teljesen megsemmisült, teljes körű rekonstrukciójára 2000-ig várni kellett.

Az Aranybástya kávéház és étterem 2021 őszén nyitott meg itt, a budai Várnegyed egy igazán különleges épületében, egyedi panorámával és letisztult, a magyar és a nemzetközi konyha izgalmas fogásait egyaránt felvonultató étlappal. Kínálatukban nagy hangsúlyt kapnak a minőségi Kárpát-medencei alapanyagokból készülő fogások, de vegán ételek, superfoodsálatá is színesíti étlapjukat. Érdekes betérni akár egy kávéra és süteményre is: a megszokott deszertek izgalmas csavarral, önálló kis költeményként kerülnek a vendég asztalára. „Mindannyian, akik itt dolgozunk, tisztában vagyunk azzal, milyen történelmi hagyományt képvisel ez az épület, és fontos számunkra, hogy ezt kellő tisztelettel és alázattal kezeljük. Az a célunk, hogy a vendég a partnerét ne elhozza, hanem visszahozza az Aranybástyába, és

ne csupán az egyedi panorámáért, hanem a nagy gonddal, szívvel-lélekkel készített ételekért és az őszinte, figyelmes vendéglátásért” – fogalmazta meg hitvallásukat Keresztes Gábor éttermi igazgató. Az Aranybástya ráadásul nem csupán gasztronómiai színpontja a Budavári Palotanegyednek: izgalmas terei remek rendezvényhelyszíneket biztosítanak, a tavasz folyamán pedig egy galéria is nyílik az épületben, ahol Hatvany Ferenc festményeit állítják ki. ✂

Vágjunk apró kockára egy közepes fej vöröshagymát, és pirítsuk aransárgára egy dl olívaolajon. Adjunk hozzá két gerezd fokhagymát, majd kis pirítás után dobjunk rá két darab megsütött, kimagozott és feldarabolt kápia paprikát, valamint egy köze-

ROSTON SÜLT TENGERI SÜLLŐFILÉ LENCSESALÁTÁVAL, KÁPIAMÁRTÁSSAL

pes méretű, megtisztított és kockára vágott burgonyát. Fűszerezzük sóval és frissen őrölt fekete borssal, majd öntsük fel két dl csirkealapléval. Amikor a burgonya megpuhult, adjunk hozzá 50 g vajat, turmixoljuk, és szűrjük le.

A salátához főzzünk puhára 100 g beluga lencsét, majd szűrjük le. Blansírozzunk két száls apró kockára vágott angol zellert és egy közepes száls apróra vágott sárgarépat, majd keverjük őket a lencséhez. Ízesítsük egy csapott evőkanál mustárral. Ízlés szerint sózzuk, borsozzuk, illetve adjunk hozzá balsamecetet. Szórjuk meg öt-hat száls

finomra vágott petrezselyemmel, és locsoljuk meg kevés olívaolajjal.

Személyenként egy darab szálskamentes süllőfilé bőrét vékonyan irdaljuk be, majd sózzuk meg. Hevítünk fel egy serpenyőt, locsoljunk bele kevés olajat, majd a halszeletet bőrrel lefelé, a sütés elején enyhén lenyomva, süssük nyolcvan százalékban készre, míg a bőrös rész ropogóssá nem válik. Utána fordítsuk át a filétet, adjunk hozzájuk néhány kisebb kocka vajat, majd vegyük le a serpenyőt a lángtól. Egy-két percnyi pihentetés után tálaljuk.

KERESZTREJTVÉNY

Olvasóinkat hónapról hónapra játékra csábítjuk, amelynek nem titkolt célja, hogy izgalmas, érdekes részleteket fedezzenek fel a budai Várnegyed csodás épületei között sétálva. A kérdés és egyben a rejtvény megfejtése tehát: melyik várbéli műalkotás részlete látható a fotón?

A megfejtést, valamint a játékos nevét és címét április 8-ig várjuk e-mailben (budavarisetak@varkapitanysag.hu) vagy postai levélben (Várkapitányság Nonprofit Zrt., 1519 Budapest, Pf. 365). Kérjük, az e-mail tárgyában vagy a borítékon tüntessék fel: Magazin, rejtvény.

A helyes megoldást beküldők között páros belépőjegyet sorsolunk ki a Budai Várséták tematikus vezetéseire.

		IRODALMI DIVATLAP	OVI SZÉLE!	NORVÉG AUTÓJEL	KUTYAFAJTA	EHETŐ CSIGA	DÉL
	1						
	DROID KÖZEPE!			VITÁBAN ÁLL!			GUMIBELSŐ!
	NEUTRON JELE		INDIÁN TÖRZS				
	OXIGÉN VEGYJELE		EGYIK VITAMIN				
	2	MELYIK SZEMÉLYÉ	ODERA FORRÁSA!		MÁSODPERC RÖVIDEN	MÁLTAI AUTÓJEL	
			SPANYOL AUTÓJEL		ELCSÉPELT	TURAY ...; SZÍNÉSZNŐ	
SZÁNTÓ-ESZKÖZ			ELEKTRON JELE		BECÉZETT ULRIK		PÁRA!
			AMERIKAI AUTÓGYÁR		KÁRTYAJELZÉS		
TE ÉS ÉN			ANDALÚZIAI VÁROS				
			BOLTZMANN-ÁLLANDÓ				
	L				MÚLT IDŐ JELE	PÁRATLANUL AKAD!	

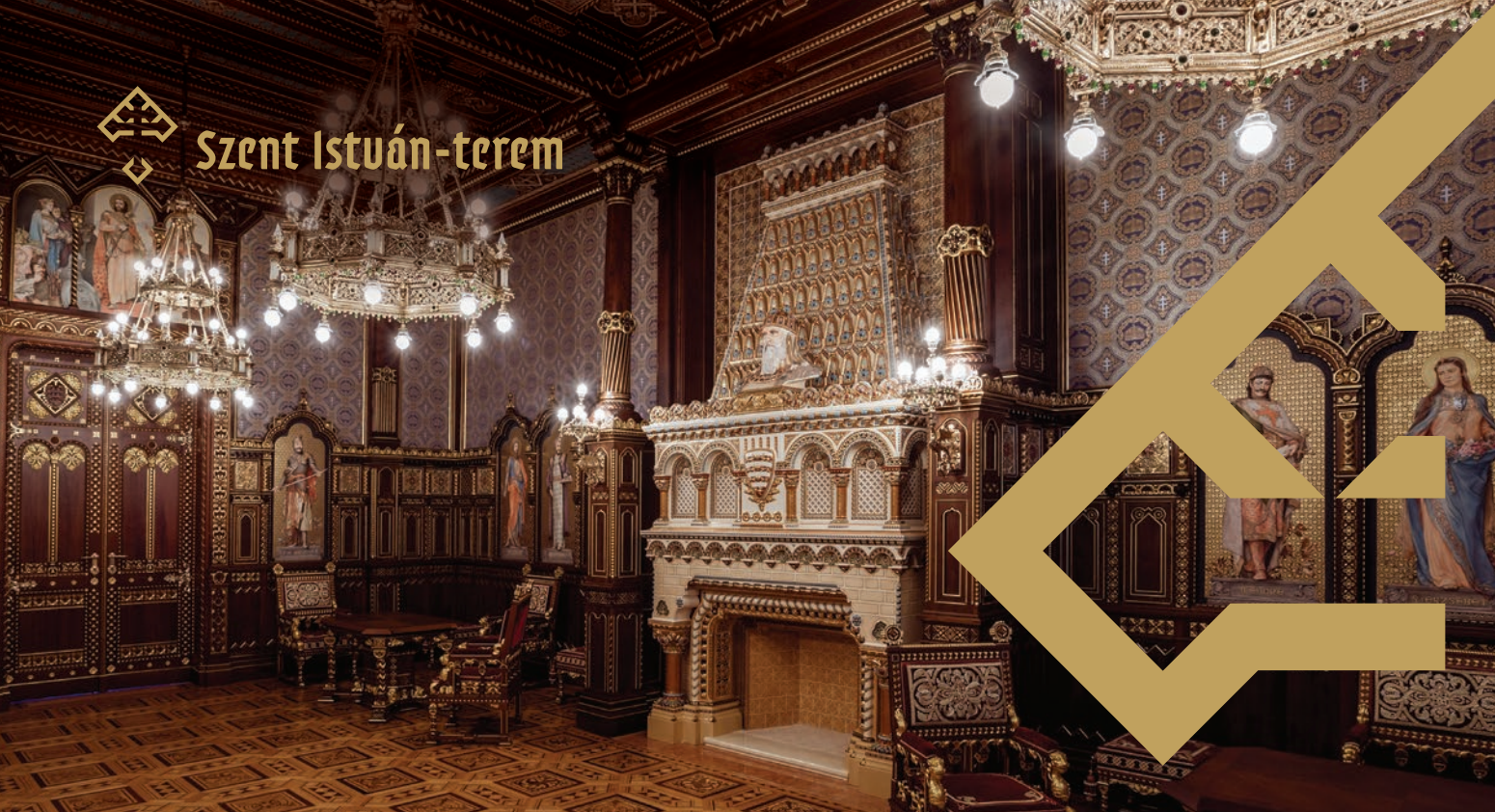

A nyereményjátékban részt vevő személyek a megfejtés beküldésével hozzájárulnak a személyes adataik a <http://varkapitanysag.hu/adatkezesi-tajekoztato> internetes oldalon elérhető tájékoztató megkezeléséhez a játékban történő részvétel céljából.

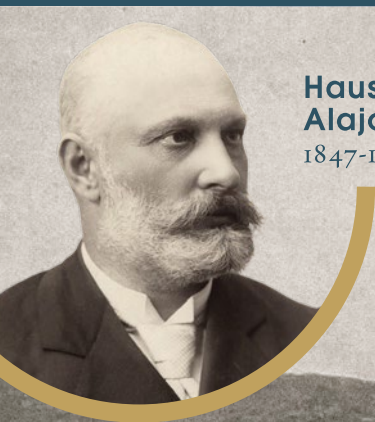

Szent István-terem

Látogassa meg a Budavári Palota újjászületett csodáját, a Szent István-termet!
Belépőjegyével ingyenesen megtekintheti a Hauszmann-sztori kiállítást is.

szentistvanterem.hu

Hauszmann
Alajos
1847-1926

ND
NEMZETI
HAUSZMANN
PROGRAM

Lovarda, 1912

Lovarda, 2021